

जाहिरातींचे दर.

सालील पन्नावर चोकराची करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ, 'दुर्गाधिवास' पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्रिज माफ)

किरकोळ अंकास

एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ८

पुणे, बुधवार, तारीख १४ ऑक्टोबर १९४२

अंक ४१

विमेदार नि हवाई हल्ला

रात्रु राष्ट्राकडून हवाई हल्ला अगर तत्सम उपद्रव वापावून विन-लबाळ नागरिकांच्या जीविताला येणाऱ्या धोक्याचा समावेश विमा पॅलिसीच्या अर्दीत हेतो काय व त्यासाठी जादा प्रिमिअम भरावा लागेल काय ! असा मध्य सांख्यिकीय नागरिकांमध्ये चर्चिला जात आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॅलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला होणाऱ्या अपायाचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता जादा प्रिमिअम नाही.

तरी विलंब न लावतां—

तुमचा नि तुमच्या आसेप्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्षः—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित

माहितीपत्रकें विनामूल्य पाठवूं

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि. } वि. ह. देशमुख, बी. ए.
लक्ष्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजर

महायुद्ध दारुशी आले

परदेशी औषधें

दुर्मिळ व महाग झालीं

पण

भिण्याचें कारण नाही !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

या देशी औषधाच्या प्रसिद्ध कारखान्याने तयार केलेलीं

- रक्तवर्धक, ● उपनाह,
- बालज्विन, ● कॅल्सीप्राल

इत्यादि पेटेंट, स्टॅट्ट व लोकप्रिय औषधें सात्री पटल्यामुळे

★ डॉक्टर्सहि वापरूं लागले आहेत. ★

दरसाल विनचूक नफा वाटणाऱ्या ह्या कंपनीचे शेअर्स व औषधें मागवा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

मुख्य दुकान गणपति चौक, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

बंबाचे
माडीवर

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार
चौक,
पुणे

विविध माहिती

रुळ

ग्रेट ब्रिटनमधील ४ कोटी फूट लांबीचे आगगाडीचे रुळ काढून जर्मनीच्या ठिकाणी ते घालण्यांत यावयाचे आहेत.

युनायटेड फ्रंट कंपनी

आशियांतील कित्येक देश जपानने पादाक्रांत केल्या कारणाने रबर, कोयनेल, इत्यादींचा तेथून होणारा पुरवठा बंद पडला आहे. त्यांची लागवड कोस्टारिका, गुटेमाला, होंडुरास, निकाराग्वे, पनामा, इत्यादि दक्षिण अमेरिका संघांतील देशांत सुरू करण्यासाठी वरील कंपनी स्थापन झाली आहे.

उल्लेख करण्याची बंदी

फ्रेंच वृत्तपत्रांत अमेरिकन व ब्रिटिश सिनेमा नटांचा उल्लेख करण्याची बंदी करण्यांत आलेली आहे.

१२ लक्ष मुलांचे स्थलांतर

ब्रिटिश वैमानिक हल्ल्यांच्या तोंडी असलेल्या जर्मन प्रदेशांतील १२ लक्ष जर्मन मुलांचे १७ हजार सास आगगाड्यांतून स्थलांतर करण्यांत आले आहे.

साम्राज्यांतील कंपन्यांची हिंदुस्थानांत नोंद

ब्रिटिश साम्राज्यांतील कांहीं देशांत स्थापन झालेल्या कंपन्यांना हिंदुस्थानांत येऊन आपले काम चालविता यावे ह्या दृष्टीने एक ऑर्डिनन्स काढण्यांत आला आहे. ह्या ऑर्डिनन्सच्या अन्वये, अशा कोणत्याही कंपनीस ऑर्डिनन्ससाली नोंदण्याचा हिंदुस्थान सरकारास अधिकार आहे. ह्याप्रमाणे नोंदलेली कंपनी ब्रिटिश हिंदुस्थानांत इंडियन कंपनीज अॅक्टान्वये नोंदलेल्या कंपनीसमान समजली जाईल.

मध्यप्रांत सरकारची ट्रेझरी बिले

मध्यप्रांत व बन्हाड प्रांतिक सरकारची ५० लक्ष रुपयांची ट्रेझरी बिले गेल्या आठवड्यांत रिझर्व्ह बँकेने विकली. त्यांवर व्याजाचा सरासरी दर द. सा. द. शे. १० आणि इतका पडला.

रबराचा चीक अधिक जमवा

रबराच्या झाडांचे रबर गोळा करणाऱ्या मजुरांस सिलोनच्या गव्हर्नरनी एक सास संदेश पाठवून, दररोज पूर्वापेक्षा एकतरी पौंड अधिक रबर जमा करा, अशी कळकळीची सूचना केली आहे.

अमेरिकेच्या युद्धप्रयत्नांचे अवलोकन

तुर्कस्थानांतील प्रमुख वृत्तपत्रांचे संपादक न्यूयॉर्क येथे दाखल झाले आहेत. अमेरिकेतील युद्धविषयक उत्पादनांचे कार्य ते प्रत्यक्ष अवलोकन करतील. निरनिराळ्या देशांतील ८५ संपादकांना अशीच संधी देण्यांत येईल.

ग्रेट ब्रिटनमधील मोटार अपघात

ग्रेट ब्रिटनमध्ये चालू युद्धाच्या तिसऱ्या वर्षी ७,६९३ लोक रस्त्यांवरील अपघातांत मरण पावले. दुसऱ्या वर्षापेक्षा ही संख्या २,४०० ने कमी आहे; परंतु युद्धपूर्व वर्षापेक्षा ती अद्याप बरीच मोठी आहे. रात्रीचे वेळी रस्त्यांवरील अपघाती घट्यांची संख्या युद्धाचे पहिल्या वर्षी ४,५०० होती ती तिसऱ्या वर्षी ३,००० झाली.

पूना पोस्टल को. बँक लि., पुणे

वरील बँकेच्या स्वतःच्या नवीन इमारतीचा उद्घाटन समारंभ ता. १८ रोजी सा. व. फोठावाला, सी. डे. टायरेक्टर, पो. अॅन्ड टे., न्यू दिष्टी, ह्यांचे हस्ते होणार आहे.

अमेरिकन सैनिकांशी विवाह करणारी ब्रिटिश तरुणी

ग्रेट ब्रिटनमध्ये आलेल्या कनेडिअन व अमेरिकन सैनिकांना ब्रिटिश तरुणींशी विवाह करावयाचा असल्यास, त्यांनी नियोजित लष्करी अधिकाऱ्याची परवानगी घेतली पाहिजे. परवानगीविना विवाह करणारास लष्करी कोर्टापुढे उभे केले जाते. अमेरिकन सैनिकांशी विवाह करणाऱ्या तरुणीस त्याचेवरोवर अमेरिकेत जाता येणार नाही व ती अमेरिकनाची पत्नी ह्या नात्याने केवळ अमेरिकेची नागरिक बनणार नाही. अमेरिकेत बाहेरून येणारास लागू असलेले सर्व कायदे तिलाहि बंधनकारक होतील.

बालमृत्यू

जर्मनीतील बालमृत्यूंचे प्रमाण १९४२ च्या पहिल्या तिमाहीत दर हजारी ७४.१ इतके भारी होते.

साकी रंगाचा उपयोग

दिल्ली व नवी दिल्ली येथील सरकारी इमारतींच्या बाहेरील बाजूस पुनः रंग देण्याचा प्रसंग येईल, त्यावेळी साकी रंगाचा उपयोग करण्याचे ठरले आहे.

वेढा कोण ठरला ?

फ्रान्समधील वेढ्याच्या इस्पितांतील एक वेढा निसटून बाहेर पडला व त्याने पॅरीस येथे बोढ्यांच्या शर्यतीत २५ हजार रुपये मिळविले. कफर्यूनंतर त्यास पकडण्यांत आले. परंतु परत नेत असतांना त्याने पोलिसाला अमूक घोडा जिंकणार असं सांगितले. तो घोडा पहिळा आला, परंतु त्यावर सेळण्याचे पोलीस त्रिसरला !

कराची मेळ व सिंध एक्सप्रेस

नोव्हेंबर, १९४२ पासून कराची मेळला तिसऱ्या वर्गाचे डबे जोडण्यांत येणार नाहीत व सिंध एक्सप्रेस फक्त इंटर व तिसऱ्या वर्गाच्या उतारूंचीच बहातुक करील.

क्षयरोगाचे निदान

एक्स रेडिओ फोटोच्या छोट्या यंत्राने दर ताशी १०० लोकांच्या छातीचे ११ लांबीरुंदीचे फोटो घेऊन क्षयाचे निदान अगदी लवकर करण्याची एक योजना इंग्लंडमध्ये आसण्यांत आली आहे.

कोयनेलचा तुटवडा

मलेरियावरील रामबाण औषध कोयनेल ह्याचा पुरवठा अपुरा पडत आहे, तेव्हा सरकारने ३० रुपये पौंड ह्या दराने आपल्याजवळील साठा उपलब्ध करावा, अशी सरकारास विनंति करणारा ठराव मुंबईच्या डॉक्टरांचे सभेने नुकताच पास केला आहे. सध्या १५० रुपये देऊनहि पौंडभर कोयनेल मिळू शकत नाही.

सोन्यापेक्षा तांबे महत्त्वाचे

अमेरिकेतील सुमारे २०० ते ३०० सोन्याच्या साणी बंद ठेवून त्यांतील कामगाराना तांबे व इतर युद्धोपयोगी घातूंच्या साणीत कामास पाठविले आहे.

गव्हाची आयात

हिंदुस्थानांत सुमारे १५ हजार टन गव्हाची आयात नुकतीच झाली असून आणखी गव्ह अपेक्षित आहे.

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ३२४	सात इकांवर पाणी सोडणार
२ उद्योगधंद्यांची वाढ व हिंदी कपाशीचा उठाव ३२५	६ मिरज स्टेट बँक लि. ३२८
३ मास्यरेषा ३२६	७ कमर्शियल बँक लि. ३२८
४ ब्रूट्स प्युअर इंग कं.लि. ३२६	८ आपलंडची आजची आर्थिक परिस्थिति ३२९
५ स्फुट विचार ... ३२७	९ कोल्हापूर अर्बन को. बँक लि. ३२९
स्टॅलिनचा प्रभावी बचाव-मि.बुर्डेले विल्की यांचा दौरा-चीन मधील	

अर्थ

बुधवार, ता. १४ आक्टोबर, १९४२

उद्योगधंद्यांची वाढ व हिंदी कपाशीचा उठाव

हिंदुस्थानाचा जपानशी चालणारा व्यापार बंद पडल्यामुळे आखूड धाग्याच्या हिंदी कपाशीचे मोठे गिऱ्हाइक तुटून ह्या शेतीच्या मालाची स्थिति कठीण झाली आहे, हे आतां सर्वास कळून चुकले आहे. ह्या परकी गिऱ्हाइकांची जागा स्वदेशी गिरण्यांस अल्प प्रमाणांतच घेता येणे शक्य आहे. कपाशीचे उत्पादन पूर्वीप्रमाणेच चालू राहिल्यास तो माल क्ववडीमोल होऊन जाईल ह्या दृष्टीने त्याची लागवड कमी करण्याचा प्रयत्न करून त्याच्या जागी धान्याची पिके काढण्याचा सल्ला शेतकऱ्यांस देण्यांत आला. आखूड धाग्याच्या कपाशीच्या लागवडीमुळे होणारे दुष्परिणाम आणि धान्याच्या पिकांची आवश्यकता ह्यांचे महत्त्व शेतकऱ्यांस पटवून देण्याचा प्रांतिक सरकारांनी कसून प्रयत्न केला. मुंबई प्रांताच्या शेतकी सात्याने पत्रक काढून ह्या संबंधांत शेतकरी वर्गास स्पष्ट इशारा दिला, ५" व त्याहून कमी धाग्याच्या हिंदी कपाशीची विक्री होणेच अशक्य आहे किंवा ती झालीच तर अगदी बिनकिफायती भावाने होईल. ह्या जातीखेरीज ('बनिला'प्रमाणे) इतर कांहीं जातींची लागवड होत राहिल्यास त्यांसहि भाव येणार नाही. तेव्हा ५" खालील आखूड धाग्याच्या एन. आर. व एन. आर. मिक्शर ह्या जातीच्या कापसाची लागवड अजिबात करू नका व "बनिला" कपाशीच्या लागवडीचे क्षेत्र पुढील हंगामांत कमी करा, असा मुंबई सरकारच्या शेतकी सात्याने सल्ला दिला. अनुक्रमे निश्चित तोट्याच्या व अनिश्चित फायद्याच्या ह्या कपाशीचे जागी साद्योपयोगी पिकांची लागवड करण्याची सूचना सरकारने त्यास केली.

तात्कालिक उपाय ह्या दृष्टीने बरील उपाययोजना ठीक आहे. परंतु कायम स्वरूपाची योजना कोणत्या स्वरूपाची असावयास पाहिजे? कपाशीची लागवड कमी न करितां हिंदुस्थानाचे परदेशी पेठांवरील अवलंबन नाहीसे करता येणे शक्य होणार नाही काय? आजच्या परिस्थितीत हिंदुस्थानांत १५ ते २० लक्ष गाठीचे फाजील उत्पादन होत आहे व ते

देशांत खपू शकत नाही आणि बाहेरहि जाऊ शकत नाही. आखूड धाग्याचे ऐवजी मध्यम लांबीच्या धाग्याची लागवड करण्याची सटपट चालू आहे. उदाहरणार्थ, सानदेशांत आखूड धाग्याच्या देशीची जागा ३" ते ३.६" धाग्याच्या जरिळाने मोठ्या प्रमाणावर घेतली आहे. जरिळाची लागवड मुंबई प्रांताच्या इतर जिल्हांत व वऱ्हाडांत वाढण्याचा रंग दिसतो. जेथे अशा लागवडीस हवा व जमीन सोईची आहे आणि स्थानिक परिस्थितीस योग्य असे बी तयार करण्यांत आलेले आहे अशा ठिकाणी जरिळाची लागवड वाढणे इष्टच झरेल, हिंदी गिरण्यांत हिंदी कपाशीच्या संबंध उत्पादनाचा-६० लक्ष गाठीचा-उठाव जोपर्यंत होऊ शकत नाही, तोंवर आखूड कपाशीची जागा लांब कपाशीने घेतल्याने केवळ भागणार नाही हे उघड आहे. कपाशीचा उठाव हिंदुस्थानांत वाढविण्यास वाव कितपत आहे, हा प्रश्न येथे उपस्थित होतो.

हिंदुस्थानाची लोकसंख्या सुमारे ४० कोटी असून दर माणशी कापडाचा सप सुमारे १७ वार आहे. कापडाच्या सपाचा जागतिक दर माणशी सरासरीचा आंकडा ३० वार आहे. ह्यावरून हिंदुस्थानांत कापडाचा सप वाढण्यास किती मोठा वाव आहे ह्याची कल्पना येईल. जनतेचे दारिद्र्य व अगदी अल्प क्रयशक्ति हेच कापडाच्या कमी वापराचे कारण आहे व ते दूर करावयाचे म्हणजे लोकांचे रहाणीचे मान सुधारले पाहिजे व ते सुधारण्यास औद्योगिक प्रगति झाली पाहिजे. सर्व प्रकारच्या कारखान्यांतून कपाशीस किती मोठी मागणी असू शकते, ह्याची कल्पना त्यासंबंधातील अमेरिकेच्या आकड्यांवरून येईल. चालू युद्धपूर्वी, अमेरिकेतील एकूण कपाशीच्या उठावापैकी ४०% उठाव कापडाखेरीज इतर उत्पादन करणाऱ्या कारखान्यांत होत होता! रबरी धावांच्या बनावटीत कितीतरी कपास सपते. १९३६ साली मोटारीच्या धावांसाठी अमेरिकन कारखान्यांनी ६ लक्ष गाठी कपास खरेदी केली.

तीस वेगवेगळ्या प्रकारच्या कारखान्यांत अशाच मोठ्या प्रमाणावर कपाशीचा उठाव होतो. रबराचा पुरवठा आतां मर्यादित झाल्याकारणाने साध्या कापडापासून वॉटरप्रूफ कापड तयार करण्यास प्रारंभ लवकरच होईल. रबरातील कांहीं गुणधर्म कपाशीच्या धाग्यांत आणण्याचे प्रयोगहि करण्यासारखे आहेत. हिंदुस्थानांत कारखान्यांची वाढ सपाट्याने झाल्यास, हिंदी कपाशीच्या उठावाचा प्रश्न सुटण्यास फार मोठे साहाय्य होईल. ह्या कारखान्यांस कपाशीसाठी बाहेरील देशांवर अवलंबून रहावे लागणार नाही व हिंदी कपाशीचा उठावहि स्वदेशांतच होऊ लागेल. अंतर्गत उठावास एवढा मोठा वाव आहे, त्याचा विचार होणे अगत्याचे आहे. तातडीचा उपाय म्हणून हाती घेतलेल्या उपायांबरोबर दीर्घकालीन दृष्टीच्या उपायांच्या शक्यतेची व इष्टतेचीहि काळजीपूर्वक छाननी झाली पाहिजे व त्या मार्गाने पाऊल टाकण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे.

भाग्यरेषा

सामुद्रिक ग्रंथ

लेखक:—श्री. शं. दि. करंदीकर, (स्टोरीटेलर व पामिस्ट) जव्हेरी बिल्डिंग, ३ रा मजला, २११ चर्नीरोड, मुंबई ४. पृष्ठसंख्या ४८०, किंमत ३ रुपये.

“द्रव्य आणि नशीब ह्यांची इच्छा असणाऱ्या स्त्री-पुरुषा-करिता” हा सामुद्रिक ग्रंथ श्री. करंदीकरांनी लिहिला आहे. “लक्ष्मीच्या प्राप्तीकरिता वाचावयाचा व ऐकावयाचा ग्रंथ” असे त्यांनी त्याचे स्वतःच वर्णन केले असून “तुमच्या नशिबाचा शोध याच ग्रंथाने लागेल” असा निर्वाळा त्यांनी दिला आहे. मनुष्यास सुखदुःखादि अनुभव स्वतःच्या आयुष्यात काय येणार ह्याचे चित्रीकरण त्याच्या हातांच्या रेषांतच जन्माबरोबर झालेले असते आणि त्या रेषा त्यास मार्गदर्शक होतात हे स्पष्ट करून सांगणे हा प्रस्तुत ग्रंथाचा हेतु आहे. हस्तरेषा आणि मानवी जीवन ह्यांचा संबंध कसा असू शकेल आणि तो समाधानकारक रीतीने सिद्ध कसा करता येईल? मनुष्याचे नशीब जर अगोदरच वज्रलेप निश्चित झालेले असेल आणि “यदभावि न तद्भावी, भाविचेन्नतदन्यथा” हे जर खरे असेल तर भविष्य कळण्याचा व मानवी प्रयत्नांचा उपयोग काय? असे प्रश्न सामुद्रिक व फलज्योतिष ह्यांचेसंबंधाने उपस्थित केले जातात. “शनीवाचून महदैश्वर्य नाही, भाग्य नाही, त्या देवतेची प्रत्येक मनुष्याच्या तळहातावरची जी रेषा खूण, ती भाग्यरेषा; आणि सर्व जगाचा मुख्य प्रश्न ‘धन’ तो प्रश्न प्रत्येक व्यक्तीला आपल्या हातावरून सोडवता येईल किंवा नाही याचे विवेचन करण्याचा या ग्रंथात मी प्रयत्न केला आहे” असे ग्रंथकार म्हणतात. “द्रव्यप्रश्नापुढे सर्व जण हात टेकतात. ! पण ते कां टेकतात? याचे उत्तर या ग्रंथात व प्रत्येकाच्या हातांतच मिळेल. त्यावरून देव श्रेष्ठ कां उद्योग श्रेष्ठ या वादाचे निर्णयात्मक उत्तर प्रत्येकास देता येईल” असेहि ते सांगतात. प्रस्तुत ग्रंथ निर्माण करण्यास आपले स्वतःचे दुःसमय आयुष्यच कारण झाले आहे आणि नशिबाच्या हेळकान्यांत सुस्थितीच्या उंचीवरून दुर्दैवाच्या निराशामय परिस्थितीत खाली येऊन “तळहाताच्या रेषांकडे पहात बसणे भागच पडले” असता हा ग्रंथ आपण लिहिला आहे अशी माहिती त्यांनी प्रांजलपणाने दिली आहे. मनुष्याच्या हातावर ‘भाग्यरेषा’ असल्याशिवाय कोणास भाग्य असणे शक्य नाही असा ग्रंथकर्त्यांचा ठाम सिद्धांत आहे. ग्रंथाप्रमाणे ज्या वाचकांस अनुभव येणार नाही त्यांनी तसे आपणांस कळवावे अशी त्यांची सूचना आहे.

सामुद्रिक व फलज्योतिष ह्यांच्यावर विश्वास नसणारांच्या वर निर्दिष्ट केलेल्या शंकांस शास्त्रीय उत्तरे प्रस्तुत ग्रंथात दिलेला आहेत. पण हा प्रत्यक्ष अनुभवाचा प्रश्न आहे, अशी भूमिका त्यांत स्वीकारलेली दिसते. पुस्तक सामुद्रिकासंबंधाने आहे तरी त्यांत सर्वत्र प्रयत्नवादित्व, रद्दतेन, व्यक्तीच्या व देशाच्या आर्थिक उन्नतीप्रीत्यर्थ आवश्यक असलेले पद्धतशीर उपाय इत्यादींचे विवेचन व समर्थन केलेले आढळते. भाग्यरेषेचा अधिष्ठाता ह्या नात्याने शनिदेवाचे अभिनव वर्णन ग्रंथकर्त्याने केले आहे, पण “प्रयत्नाती परमेश्वर” हे त्यांचे सार असावे असे वाचणारांस वाटते. श्री. स्वामी शिवानंद ह्यांनी प्रस्तावनेत ग्रंथाच्या

अंतरंगाचे विगदर्शन केले आहे. त्यांत आत्मज्ञान, मनःशांती, शुभ विचार, सदाचार, दीर्घ यत्न हाच ग्रंथकर्त्यांचा दिव्य संदेश आहे असे स्पष्ट म्हटले आहे. प्रत्येक पानांत खाली सुभाषित दिले आहे. त्यांतहि हाच उत्साहवर्धक संदेश व्यक्त आहे. ग्रंथाची भाषा ओघवती, मनोरंजक व उद्बोधक आहे आणि त्यांतले विवेचन सद्गर्तनप्रवर्तक आहे. श्री. करंदीकर ह्यांची उत्तम मराठी लेखक अशी प्रसिद्धि आहे. सफाईदार व चटकदार लेखनशैली हा प्रस्तुत ग्रंथाचा एक विशेष तीमध्ये निःसंशय भर घालील.

बूट्स प्युअर ड्रग कंपनी लि.

[सध्याच्या युद्धकालांतहि ब्रिटिश कंपन्यांचे काम कसे पद्धतशीर व आत्मविश्वासपूर्वक चालले आहे व त्या युद्धप्रयत्नास कसे सक्रिय सहाय्य करीत आहेत ह्याची कल्पना बूट्स प्युअर ड्रग कंपनीच्या खालील चोटक वार्षिक वृत्तांतारून येईल.]

कंपनीच्या नोकरवर्गापैकी ४३ हजार लोक लष्करांत दाखल झाले आहेत. नोकरांपैकी ४५ लोक मरण पावले. २१ लोक युद्धकैदी आहेत व ४८ लोकांना ग्रेटब्रिटनमध्येच शत्रूच्या वैमानिक हल्ल्यांत मृत्यु आला. १५ लोकांना युद्धातील कामगिरीबद्दल सरकारकडून प्रशंसापत्रे मिळाली. ज्या विवाहित नोकरांचे लष्करांत गेल्यामुळे पैशाचे नुकसान झाले अशांस पूर्वीइतकाच पगार मिळावा म्हणून कंपनी सालीना १५ लक्ष रुपये खर्च करीत आहे. शास्त्रीय विषयांची प्राथमिक माहिती देणारी व्याख्याने नव्या नोकरांसाठी देण्यांत येत आहेत. कंपनीच्या बऱ्याच फोरमेननी सरकारी ट्रेनिंग क्लासचा फायदा घेतला. कंपनीच्या नोकरांपैकी १४३ हजार नोकर राष्ट्रीय बचतीच्या योजनेप्रमाणे रकमा शिष्टक टाकीत आहेत. गेल्या वर्षीच्या वैमानिक हल्ल्यांत आपल्या कारखान्याचे पुष्कळ नुकसान झाले, परंतु जखमी व मृत ह्यांची संख्या प्रमाणाबाहेर नव्हती. उत्पादनाचे काम असंढ चालू ठेवण्याची सर्व दर्जाच्या नोकरांनी उत्कृष्ट कामगिरी केली. कामगारांच्या वेतनांत वाढ झाली, तरी उत्पादनाच्या पद्धतीत सुधारणा घडवून आणल्यामुळे कांही बाबींत किंमती उतरविणे शक्य झाले—रोगराईमुळे पिकांचे होत असलेले नुकसान टाळण्याचे बाबतीत आम्ही सरकारी प्रयत्नांस मदत केली व बहुसंख्य शाखांचे मार्फत शेतकऱ्यांस उपयुक्त माहिती व औषधे उपलब्ध केली. कारखान्याचे भोवतालच्या ४० एकरांत आम्ही भाजी लावली आहे, त्यामुळे कामगारांना न्याहारीस ताजी भाजी व टोमॅटो मिळू शकतात. कांही विशिष्ट मालाचा तुटवडा पडू लागल्यामुळे त्यांचे जागी दुसरा माल कसा वापरता येईल, ह्यासंबंधी संशोधन चालू आहे. आपल्या सारख्याच चार इतर कंपन्यांनी व आपण मिळून संशोधनकार्यासाठीच केवळ एक नवी कॉर्पोरेशन स्थापन केली आहे. प्रत्येकाने स्वतंत्रपणे संशोधन करण्यापेक्षा ते कार्य वाटून घेणे अधिक सोईचे व कार्यक्षम असल्याने, ह्या नव्या संस्थेचे हातून प्रभावी कार्य होईल, असा विश्वास वाटतो. संस्थांच्या पांचहि घटक कंपन्यांच्या आर्थिक व्यवहारांशी कॉर्पोरेशनचा संबंध नाही. माहिती एकत्र आणणे, संशोधन करणे व त्याच्या व्यावहारिक उपयोगाच्या शक्याशक्यतेचा विचार करणे, एवढेच त्या कॉर्पोरेशनचे काम आहे.

स्फुट विचार

स्टॅलिनवाडचा प्रभावी वचाव

रशियन सैन्ये पूर्वेच्या आघाडीवर इतक्या चिकाटीने व शौर्याने लढत आहेत की त्यांनी हिटलरचे सर्व बेत हाणून पाडून विजया-विषयीच्या त्याच्या आकांक्षा फोल करून टाकल्या आहेत. स्टॅलिनवाड केव्हाच सर करून आपण ताब्यांत घेऊं असे जर्मनांस वाटत होते आणि हा पण सरा करण्यासाठी हिटलर आपले शक्तिसर्वस्व बेचीत आहे. परंतु रशियन फौजा शत्रूचे आघात जोराने व एकामागून एक झाले तरी त्यांचा यशस्वी-रीतीने प्रतिकार करित आहेत. एवढेच नव्हे तर त्यांनी त्यांच्यावर प्रतिहल्ले चढवून कांहीं ठिकाणी त्यास मागे हटवण्यासहि सोडलेले नाही. त्याचवेळी पूर्व आघाडीच्या दुसऱ्या भागांत चढाईचे धोरण स्वीकारून टिमोशेको व त्याचे सहकारी ह्यांनी शत्रूस हेराण केले आहे. कॅकेशस प्रांत व्यापून ग्रीझनेच्या तेलाच्या विहिरी काबीज करण्याचाहि हिटलरचा हेतु त्यांनी सफल होऊं दिलेला नाही. ह्या परिस्थितीत पश्चिम युरोपच्या बाजूने इंग्लंड व अमेरिका ह्यांनी दुसरी आघाडी चालू केल्यास जर्मनीची तारांबळ उडेल आणि त्याच्या पूर्ण पराभवाचा क्षण जवळ येईल असे मॉ. स्टॅलिन हास वाटले असल्यास त्यांत आश्चर्य नाही. इंग्लंडमध्ये व अमेरिकेंत ह्याच प्रकारचे मत व्यक्त करण्यांत येत आहे. दुसऱ्या आघाडीस अनुकूल परिस्थिति आहे असे दिसतांच ती चालू करण्यांत आल्यावांचून रहाणार नाही असे ब्रिटिश सरकारच्या वतीने सांगण्यांत येत आहे. कांहीं झाले तरी स्टॅलिनवाडच्या लढायांनी रशियन शौर्याची उत्कृष्ट साक्ष जगास पटवून दिली आहे ह्यांत संशय नाही.

मि. बुइंडेल विल्की ह्यांचा दौरा

एका वेळी अमेरिकेच्या अध्यक्षीय पदासाठी प्रयत्न करणारे उमेदवार आणि सध्या प्रे. रूझवेल्ट ह्यांचे स्वतःचे सास प्रतिनिधि मि. बुइंडेल विल्की ह्यांनी इजिप्त, रशिया, इराण व चीन ह्या देशांत दौरा करून रणांगणावरील परिस्थिति प्रत्यक्ष अवलोकन केली आहे आणि तेथील पुढाऱ्यांशी युद्धाबाबत चर्चाहि केली आहे. त्यांचे प्रसिद्ध झालेले विचार वक्तृत्वाच्या ओघांत भरमसाठ-पणाने व्यक्त केलेली वैयक्तिक मते आहेत अशा आशयाचे उद्गार त्यांच्या कांहीं देशबंधुंनी काढले आहेत. तथापि, प्रस्तुत युद्धाचे उद्दिष्ट व चीन देशाचे भवितव्य ह्या विषयीच्या त्यांनी प्रकट केलेल्या कल्पना उदात्त आहेत. आपण तेरा देशांमध्ये दौरा केला, त्यामध्ये चार गोष्टी प्रामुख्याने आपल्या मनावर ठसल्या असे त्यांनी म्हटले आहे. मित्र-राष्ट्रांचा विजय ह्या सर्व देशांत चिंतण्यांत येत आहे ही पहिली गोष्ट, दुसरी ही आहे की, मित्र-राष्ट्रांनी आतां चढाईचे धोरण अंगिकारावे असे सर्वास वाटत आहे. युद्धोत्तर काळांत सर्व देशांच्या लोकांस स्वातंत्र्य अनुभवास मिळावे ही सार्वत्रिक दिसून येणारी इच्छा. तिसरी आणि चवथी गोष्ट म्हणजे युद्धोत्तर काळांत आपणांस स्वातंत्र्य भोगावयास मिळेल की नाही ह्या संबंधांतली साशंक वृत्ति ही होय. युद्धानंतरच्या काळांत चीनमध्ये मोठे उद्योगधंदे चाललेले दिसतील अशी अपेक्षा मि. विल्की ह्यांनी प्रकट केली आणि अमेरिकन राष्ट्रांचे धोरण चीनच्या स्वातंत्र्यास पोषक असे

राहील असे सांगितले. जगातील सर्व लोकांची आर्थिक स्थिति सुधारून त्यांची रहाणी सुखाची होईल, ह्या रीतीची आंतरराष्ट्रीय व्यवस्था केली जाण्याची आवश्यकता त्यांनी प्रतिपादली. त्याच आशयाचे विचार प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांनी अनेक वेळां व्यक्त केले असून त्यांचाच पुनरुच्चार मि. विल्कींनी केला आहे. तेरा देशांच्या स्थितीचे अवलोकन आणि त्यांच्या पुढाऱ्यांशी चर्चा ह्यांचेमुळे हे त्यांचे विचार दृढ झाले आहेत हे विशेष आहे.

चीनमधील खास हक्कांवर पाणी सोडणार

पूर्ववत् शांतता प्रस्थापित झाली म्हणजे चीनमधील व्यापार-विषयक खास हक्क सोडून देण्याविषयी ग्रेट ब्रिटन अमेरिकेप्रमाणेच विचार करील, अशी बातमी जुलै १९४१ मध्येच प्रसिद्ध झाली होती. त्यासंबंधांत आतां अधिकृत घोषणा ग्रेट ब्रिटन व अमेरिका ह्यांनी केली आहे. चीनी सरकारचे अधिकारी व ब्रिटिश व्यापारी ह्यांचेमध्ये पूर्वी वारंवार वांघे येत. अखेर १८३९ मध्ये उषढ युद्ध जुंपले. १८४२ च्या नॅनकिंगच्या तहाने हाँगकॉंग ग्रेट ब्रिटनकडे कायमचे आले व चीनमधील पांच बंदरे व्यापारास खुली झाली. १८५६ व १८६० साली आणखी युद्धे झाली व पाश्चात्य राष्ट्रांना चीनमध्ये खुल्या व्यापारास आणखी वाव मिळाला. रशिया, जर्मनी, इत्यादिकांनीहि ह्यामध्ये वाटा मिळविला व चीनमध्ये आपले खास हक्क निर्माण केले. "सर्व भूपृष्ठाचा अधिकांत अधिक व उत्तमांत उत्तम उपयोग व्हावा, अशी मागणी करण्याचा जगास अधिकार आहे" ह्या तत्त्वावर चीनमध्ये पाश्चात्य राष्ट्रांनी बळजबरीने प्रवेश करून घेतला व "एक्सट्रॉ टेरिटोरिअल" हक्कांचा इतकी वर्षे उपभोग घेतला. दुसऱ्या राष्ट्रांचे हद्दित कोणतेहि खास हक्क मागण्याचा अधिकार इतर राष्ट्रांचे नागरिकांस नसतो. कारण, असा अधिकार घेणे म्हणजे त्या राष्ट्राच्या सार्वभौमत्वाचे अतिक्रमण करणे होय. वकिलातीच्या हद्दित ज्या देशाची वकिलात असेल, त्या देशाचे कायदे चालतात, परंतु हे केवळ त्या देशास मान दर्शविण्याचे चिन्ह आहे. त्याने दुसऱ्या राष्ट्रांचे सार्वभौमत्व नष्ट होत नाही. चीनमध्ये पाश्चात्य राष्ट्रांनी मिळविलेल्या खास अधिकारांचे स्वरूप व्यापक होते. आंत येण्याचा, राहण्याचा व व्यापार करण्याचा हक्क, आर्थिक स्वातंत्र्य, बिऱ्हाडांत कोणासहि शिरून न देण्याचा हक्क, करांची माफी, स्थानिक कोर्टे व कायदा गैरलागू असणे, इत्यादि सवलती चीनने इतर देशांस दिल्या ह्याचा अर्थ विदेशी नागरिकांचे मोहळे ही स्वतंत्र संस्थानेच बनली. चीनच्या प्रतिष्ठेस व सार्वभौमत्वास असलेला हा कलंक नाहीसा करण्याचे श्रेय आतां ग्रेट ब्रिटन व अमेरिका ह्यांनी घेण्याचे ठरविले आहे. इजिप्तमध्ये १८ व्या शतकाचे अखेरीस बहुतेक सर्व युरोपियन देशांस अशाच प्रकारच्या सवलती होत्या व गेल्या महा-युद्धापर्यंत सवलत मिळविणाऱ्या देशांची संख्या वाढतच गेली. महा-युद्धांत इजिप्त जेत्यांचे बाजूस असतांहि त्या सवलती कांहीं काळ चालू राहिल्या. ब्रिटिश सरकारने मॉंट्रिओ कराराने ह्या सर्व सवलती रद्द करण्याचे श्रेय घेतले. चीनमधील खास सवलती नाहीशी होण्यास त्याला युद्धसमाप्तीची वाट पहाण्याचे प्रयोजन उरणार नाही हे आधुनिक राष्ट्रांत चीनच्या वाढलेल्या वर्जाचे लक्षण आहे.

दि मिरज स्टेट बँक लि.

(वार्षिक सभा २५-१०-४२)

वरील बँकेच्या महामपणाची कल्पना सालील ३० जून अखेरच्या आकड्यांवरून तात्काळ येईल.

शेअर भांडवल	२० हजार रु.	रोस रु. व इतर	
रिसर्व्ह फंड	३४३	बँकांत शिल्लक	८ लक्ष रु.
बिल्लिंग फंड	६३	इन्व्हेस्टमेंट्स	६३ लक्ष रु.
इन्व्हेस्टमेंट फंड	२८३	लोन	१ ल. ६१ ह. रु.
डिव्हि. तरतूद फंड	२३	कॅश क्रेडिट	— ५७ " "
बुडीत व संशयित		सोने महान	१ ल. १४ " "
येणी फंड	७५	माल महान	४ ल. ९३ " "
		बँक इमारत	— ९३ " "

काही कुळांकडील संशयित येणी म्हणून ८८,८४६ रुपयांची रकम ताळेबंदांत दाखविलेली आहे, त्यासंबंधातील दावे व हुकुमनामे चालू आहेत. ठेवीचा आंकडा १९३९-४० अखेर १४ लक्ष, ३९ हजार रुपये होता तो पुढील वर्षी १७ लक्ष, ५४ हजार रुपये झाला व आता तो २१ लक्ष, ८२ हजार रुपयांवर आला आहे. ह्या ठेवीपैकी मुदतीच्या ठेवी १० लक्ष, ४८ हजारांच्या आहेत, म्हणजे, चालू व सेव्हिंग ठेवीचा आंकडा ११ लक्ष ३३ हजार रुपये आहे. बँकेची शिल्लक रकम व इन्व्हेस्टमेंट ह्यांचीच बेरीज १४ लक्ष, ३७ हजार रुपये भरते. शावरून ठेवीदारांची सुरक्षितता दिसून येते. बँकेचे स्वतःचे भांडवल १ लक्ष ६५ हजार रुपयांपेक्षा अधिक आहे. व ८० हजारांची भागीदारांची रिसर्व्ह लायबिलिटी आहे. ३० जून, १९४२ अखेर संपलेल्या वर्षी बँकेस १९ हजार रुपये नफा झाला. भागीदारांस १२% डिव्हिडंड व ४% बोनस देण्यासाठी ३,२०० रुपये लागतील. बाकीच्या नफ्याचा विनियोग रिसर्व्ह व इतर फंड वाढविण्याकडेच होईल. वरील हकीकतीवरून बँकेच्या सुस्थितीची कल्पना येईल. मिरजेचे दिवाणसाहेब रा. व. जोशी हे बँकेचे प्रेसिडेंट असून रा. सा. वि. पां. वेडेकर, बी.एससी., बी. इ. हे चेअरमन आहेत. श्री. ल. ग. मराठे, जी. डी. ए. हे मॅनेजर आहेत.

दि कार्माशिल बँक लि., कोल्हापूर

वरील बँकेचे सपलेले व वसूल भांडवल अनुक्रमे ६५,६२० रु. व ३२८१० रुपये आहे. रिसर्व्ह व इतर फंड ३,६७५ रुपयांचे आहेत. ठेवीचा आंकडा ४ लक्ष, ३२ हजारांवर गेला आहे. बँकेने १ लक्ष, ७२ हजार रुपये हातांत व बँकांत शिल्लक ठेवले असून २ लक्ष, ९० हजारांची कर्जे दिलेली आहेत. " नियमित प्रमाणातही रकमा गुंतवून उत्पन्न वाढविण्यापेक्षा कोठल्याही परिस्थितीत ठेवीदारांची कोठलीही गैरसोय न होईल याकडेच जास्त लक्ष देण्याचे धोरण स्वीकारून बोर्डांने भरपूर रकम तरती ठेवली." ३० जून अखेर संपलेल्या वर्षी बँकेस निवळ नफा ८,२४५ रुपये झाला. भागीदारांस व. द. शे. ८२ प्रमाणे करमाफ डिव्हिडंड देण्याकडे २,४८० रुपयांचा विनियोग करण्यात आला. अॅटव्होकेट एस. जी. दाभोळकर हे बोर्डाचे अध्यक्ष असून मेसर्स साळोसे आणि कंपनी हे सेक्रेटरीज, ट्रेसर्स अँड एजंट्स आहेत.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

अधिकृत भांडवल	...	...	...	रु. २,००,००,०००
वसूल झालेले भांडवल	...	...	...	रु. १,००,००,०००
रिसर्व्ह फंड	...	...	...	रु. १,१८,००,०००

मुख्य कार्यालय: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: वुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काकवादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र. मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस मिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), वांद्रे (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (झारख स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बहा बहार), कलकत्ता (चौरंगी स्ट्रीट), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंग्ज), नागपूर (इतवारी बहार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत.

लंडन एजन्ट्स: वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स: सर जुनीलाल धी. मेहता, के. सी. एस. आय. (अध्यक्ष), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गेविस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स:

दररोजच्या रु. १०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सध्याची अखेर व्याजाची किमान रकम ५ रु. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजांने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विलस व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्सचेंज व ट्रस्टी म्हणून काम करते. सर्व तन्हेचे ट्रस्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट—टी. आर. लालवाणी.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

हेड ऑफिस: पुणे शहर.

स्थानिक शाखा: डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा: बलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

अधिकृत भांडवल	: रु. १०,००,०००
विक्रीस काढलेले भांडवल	: रु. ५,००,०००
सपलेले भांडवल	: रु. ४,८९,९५०
वसूल झालेले भांडवल	: रु. २,४४,९२५
एकूण खेळते भांडवल	: रु. ४०,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष

श्री. भा. म. गुते

श्री. धों. कृ. साठे

श्री. मा. रा. जोशी

श्री. न. ग. पवार

श्री. श्री. गो. मराठे

श्री. इयं. वि. रानडे

श्री. ए. चिं. सोहोनी

श्री. वा. पुं. बर्वे

मि. फ. वी. पदमजी

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची खरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

बँकेच्या शेअरवर १९४१ अखेर पुण्या होणाऱ्या वर्षी व. सा. व. शेंकडा ४ टक्के करमाफ डिव्हिडंड दिले गेले. बँकेची शेअरविक्री चालू आहे.

म. वि. गोखले

मॅनेजर.

आयर्लंडमधील आजची आर्थिक परिस्थिति

चालू युद्धामध्ये आयर्लंड (आयरा)ने पूर्ण तटस्थतेचे धोरण ठेवले आहे, तरी तेथील आर्थिक परिस्थिति बुद्धमान राष्ट्रांतील परिस्थितीप्रमाणेच आहे. दिवाबंदीवर तेथे नियंत्रण नसले व लोणी, अंडी, फळे व चॉकोलेट यांचा तुटवडा नसला तरी इतर बाबतीत परिस्थिति अगदी भिन्न आहे. रोटी, चहा, सर्पण आणि छपाईचा कागद यांचे तेथे दुर्मिश्य आहे, परंतु श्रीमंतांस तेथे कित्येक गोष्टी मिळू शकतात त्या गरीबांस मिळत नाहीत. इंग्लंडमधून कोळशाची आयात पूर्वीच्या मानाने अत्यल्प प्रमाणावर होते व त्यामुळे शहरांतील सर्पणाच्या गॅसचा पुरवठा ठराविक तासांपुरताच केला जातो, त्यांत लोकांनी स्वैपाक आटोपला पाहिजे. घासलेट व मेणवत्या यांचा तुटवडा आहेच. आगगाऱ्यांची संख्या शक्य तेवढी कमी करण्यांत आली आहे. उद्योगधंद्यास मंदीची अवस्था प्राप्त झाली आहे, परंतु कित्येक आयरिश लोक इंग्लंडमध्ये कारखान्यांत कामासाठी गेले असल्यामुळे बेकारीची तीव्रता लक्षांत येत नाही. तेथून ते घरीं पैसे घाडतात. शहरी कामगारांना शेतावर काम करितां येत नाही, त्यामुळे शेतावर मजुरांचा तुटवडा भासत आहे. आयरिश शेतीच्या मालाचा इंग्लंडमध्ये तात्काळ उठाव होतो परंतु आयर्लंडला आज हव्या असलेल्या मालाचे स्वरूपांत इंग्लंड मोबदला देऊ शकत नसल्याकारणाने आयर्लंडचे इंग्लंडमध्ये येणे वाढत चालले आहे. आपला देश स्वयंपूर्ण करण्याचा आयर्लंडचा प्रयत्न आहे. परदेशांतून परावलंबी आगबोट्यातून येणाऱ्या मालावर संसार चालविण्यापेक्षा आपली स्वतःचीच भाजी-भाकरी असणे इष्ट, अशा धोरणाचा तेथे पुरस्कार चालू आहे.

दि कोल्हापूर अर्बन को. बँक लि.

वरील बँकेचे वसूल भांडवल ३४,९३५ रुपये आहे. म्हणजे फक्त १३ भागच आतां शिल्लक आहेत. बँकेचा रिझर्व्ह फंड ५८,६६९ रुपये असून इतर फंड ६२३ हजारांचे आहेत. बँकेने सुमारे ६० हजार रुपये रोख व इतर बँकांत ठेवले असून, ११ हजारांची मुदतबंद ठेव आहे. इन्व्हेस्टमेंट खाती ६४ हजार रुपये आहेत. व्यक्तिसः सभासदांकडे १ लक्ष, २४ हजार व सोसायट्यांकडे १ लक्ष १२ हजार रुपये कर्ज येणे आहे. कॅश क्रेडीट खाती २१ हजार रुपये आहेत. बँकेची थकवाकी ८९ हजार रुपये आहे. ही मागील सालापेक्षा १६ हजार रुपयांनी कमी झालेली आहे. अहवालाचे वर्षी बँकेस निवळ नफा ७,००२ रुपये झाला. दिव्दिहंड वाटणीसाठी (७%) २,५३८ रुपयांचा विनियोग करण्यांत आला. आरंभापासून 'अर्बन बँक' ही बँकनिंग सेंटरचे व सेंट्रल फायनान्सिंग एजन्सीचे काम करित आहे. कोल्हापूर इलाख्यातील शेतकरी सहकारी संस्थांना जरूर असणाऱ्या भांडवलाचा पुरवठा करण्याच्या दृष्टीने एक मोठी मध्यवर्ती संस्था असणे अवश्य असल्याचे वाटू लागल्यावरून सहकारी संस्थांना भांडवलाचा पुरवठा करणाऱ्या दोन्ही संस्थांचे 'कोल्हापूर अर्बन बँक व कोल्हापूर सेंट्रल बँक'चे एकीकरण करण्याबाबत विचार करण्यांत आला. त्या बाबतीत नियमाचा मसुदा तयार करण्याचे काम नामदार भास्करराव जाधवराव यांचे नेतृत्वाखाली चालू आहे. बँकेच्या व्यवहाराचे क्षेत्र व्यापक होण्याचे दृष्टीने हे रूपांतर स्वागतार्हच वाटेल. श्री. ज्ञा. ह. सरनारिक हे बँकेचे चेअरमन असून श्री. श्री. शं. गुते, बी. कॉम, हे मॅनेजर आहेत.

मुंबई इलाख्यातील सहकारी चळवळीच्या केंद्रस्थानी असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक
म्हणजेच
बॉम्बे प्रॉविन्शियल को-ऑपरेटिव्ह
बँक, लिमिटेड.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी-सर विठ्ठलदास ठाकरसी मेमोरिअल बिल्डिंग
९, बेक हाउस लेन, कोट मुंबई.

शाखा

१ बारामती (जि. पुणे)	२८ अकलूज (जि. सोलापूर)
२ सानारा (" सातारा)	२९ विरगाव (" अहमदाबाद)
३ इस्लामपूर (" ")	३० धुळे (" प. ताम्रदेश)
४ कऱ्हाड (" ")	३१ दोंडाईचे (" ")
५ तासगाव (" ")	३२ शिरपूर (" ")
६ किलोस्करवाडी (" ")	३३ शहादे (" ")
७ शिराळे (" ")	३४ नंदुरवार (" ")
८ कोरेगाव (" ")	३५ साक्री (" ")
९ वाई (" ")	३६ शिंदेवडे (" ")
१० अहमदनगर (" अहमदनगर)	३७ तळोदे (" ")
११ शेवगाव (" ")	३८ मालेगाव (" नाशिक)
१२ कोपरगाव (" ")	३९ सटाणा (" ")
१३ बेलापूर (" ")	४० कळवण (" ")
१४ राहुरी (" ")	४१ लासलगाव (" ")
१५ भिवंडी (" ठाणे)	४२ नांदगाव (" ")
१६ पालघर (" ")	४३ दोहद (" पंथमहाल)
१७ कल्याण (" ")	४४ कालोळ (" ")

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेव्हिंग बँक ठेवी

स्वीकारल्या जातात

आणि

इलाख्यातील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा व्यवहार केला जातो.

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्पन्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अगर शाखा-कचेऱ्यांस लिहा.

व्ही. एल्. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

अर्थशास्त्र

लेखक:—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे
पृष्ठसंख्या सुमारे ३००, किंमत ३ रुपये
या ग्रंथात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धान्तांचे विवेचन केले आहे.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर

[कंपनीने १९४१ अखेर ६ टक्के डिव्हिडंड वांटला आहे.]

युद्धसाहित्यपुरवठा-खात्याची पॅरेन्शेटकरिता
लागणाऱ्या

रेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणाऱ्या
भांडवलाकरिता तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत

ठेवी घेणे आहेत

व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिले जाते.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., } नारायण गोविंद नाईक,
श्रीरामबाग, } (माजी अध्यक्ष, मॅसेज चेंबर ऑफ
बसवनगुडी, बंगलोर. } कॉमर्स) मॅनेजिंग डायरेक्टर

आमच्या कारखान्यांतील माल मुंबईस बोम्बे स्वदेशी को-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यास लक्ष्मी रोडवरील रे म्यूसिअमच्या
व्यापार-संवर्धन-गृहांत पहा.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

फोन नं. ७७९ गणपति चौक,

व्यवस्थापक.

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -
POONA CITY.

मधुमेहावरील औषध

तीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रूरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

वक्तशीर आणि मनपसंत काम
करून देणारे

मोहन वॉच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत

कॉमनवेलथ बिल्डिंगसमोर लक्ष्मी रोड, पुणे २.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

हे पत्र पुणे, पेट भांबुडा घ. नं. ११५१९ आर्यभूषण छापखान्यात रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
ए. श्रीपाद रामन काळे, बी. ए. यांनी 'दुर्गाधिवान,' भांबुडा, घ. नं. १२५१९३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.